

OVER DE ZUIDERWATERLINIE

Dwars door Zuid-Nederland loopt de Zuiderwaterlinie: de oudste, langste en meest gebruikte waterlinie van Nederland. Het is een ingenieus verdedigingssysteem van vestingsteden, forten, schansen, dijken en sluisen. Vele machthebbers zetten hier het land onder water om Holland te beschermen tegen vijandelijke invallen.

De Zuiderwaterlinie verbindt historische vestingsteden en hun ommelanden aan elkaar. Van Bergen op Zoom tot Grave vind je zo een parelketting van mooie vestingsteden, stoere forten en bijzondere linielandschappen.

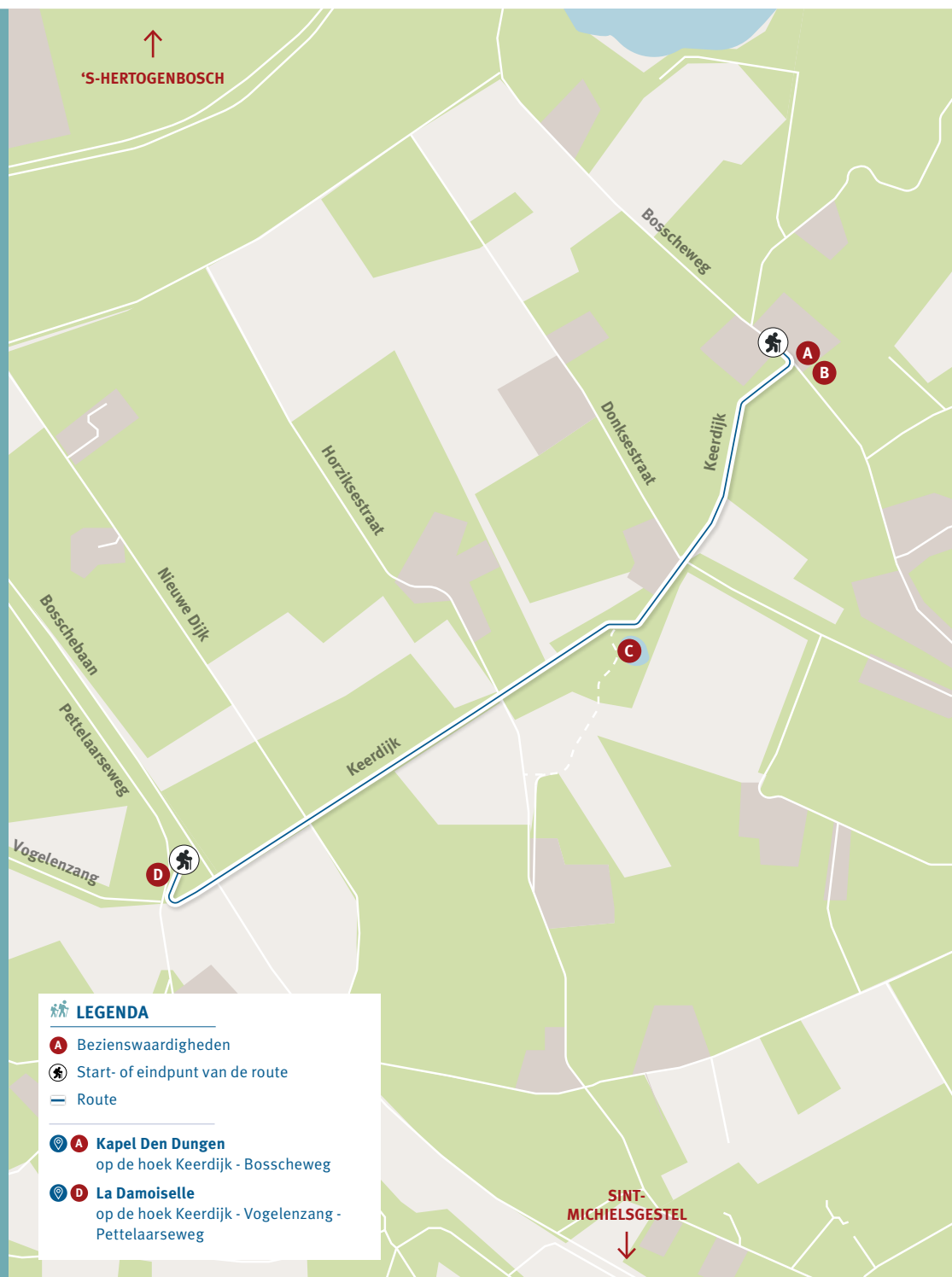
Stelling 's-Hertogenbosch-Heusden

In 1629 beëindigde prins Frederik Hendrik met zijn leger Staatsen, de Spaanse overheersing van 's-Hertogenbosch. Van de meest noordelijke stad van het Hertogdom Brabant werd 's-Hertogenbosch de meest zuidelijke van de piepjonge Republiek der Nederlanden. Het vestingstadje Heusden heeft nog een langere geschiedenis. Allebei deze vestingsteden zijn prachtig gerestaureerd en wonen daarmee belangrijke prijzen. In het landschap vind je nog keerdijken en overblijfselen van schansen en forten.

Sint-Michielsgestel en Vught maken samen met 's-Hertogenbosch en Heusden deel uit van de Stelling 's-Hertogenbosch-Heusden.

Deel je mooiste foto's met #zuiderwaterlinie op Facebook en Instagram

Lees meer over Expeditie Zuiderwaterlinie

LEGENDA

- A Bezienswaardigheden
- Start- of eindpunt van de route
- Route
- A Kapel Den Dungen op de hoek Keerdijk - Bosscheweg
- D La Damoiselle op de hoek Keerdijk - Vogelenzang - Pettelaarsweg

 3,5 kilometer

EXPEDITIE ZUIDERWATERLINIE

Sint-Michielsgestel

Expeditie Zuiderwaterlinie is een avontuurlijke ontdekkingsstocht langs natuur, historie en cultuur van de oudste, langste en meest gebruikte waterlinie van Nederland. Hoewel de Zuiderwaterlinie al lang geleden haar militaire functie heeft verloren, is zij nog altijd in het landschap aanwezig.

In de gemeente Sint-Michielsgestel maak je kennis met de geschiedenis die samenhangt met de Zuiderwaterlinie. Om de gelegerde Spaanse troepen te verdrijven en de stad zo te bevrijden, belegerde Prins Frederik Hendrik in 1629 de stad 's-Hertogenbosch. Dat ging niet zonder slag of stoot. De prins heeft een enorme aanvalslinie om de stad heen laten leggen en is daardoor succesvol geweest met zijn belegering. Op het grondgebied van de gemeente Sint-Michielsgestel is een stukje geschiedenis van de Tachtigjarige Oorlog terug te zien.

A Kapel Den Dungen

A Mariakapelletje op de Keer

Wie de wandeling bij het kapelletje begint (op de hoek van de Keerdijk / Bosscheweg) bij Den Dungen, bekijkt **de maquette van Kampement van Brederode** en **de gestileerde vlag van Brederode**. Het kapelletje zelf heeft geen relatie met de belegering. Het is namelijk een verwijzing naar het klooster Eikendonk.

B Maquette kampement Van Brederode

Een kampement, ook wel kwartier genoemd, was een **soort dorp met wallen waarbinnen de soldaten leefden**, aten, dronken en sliepen. Het kampement van Van Brederode huisvestte **3.000 soldaten**. Zij moesten de Pettelaarse Schans aanvalen.

Rondom 's-Hertogenbosch liet Prins Frederik Hendrik verschillende kwartieren aanleggen om de stadspoorten aan te vallen. Ook bij Den Dungen kwam zo'n kampement. Zijn zwager Johan Wolphert van Brederode moest vanuit hier **de Pettelaarse Schans aanvalen**. In juli 1629 probeerden Spaanse ruiters onder leiding van Hendrik van den Bergh hier een **doorbraak vanaf de andere kant** – uit de stad – te forceren. Dat mislukte. Net als Van den Berghs aanval vlakbij Vught, tegelijkertijd. Hoogmoed kwam voor de val. Tot verbazing van Frederik Hendrik trok Van den Bergh zich hierna terug. Reden: de gebrekkige communicatie binnen het Spaanse leger.

B Prins Frederik Hendrik bij de inname van 's-Hertogenbosch

C Uitzichtoren Onverflout

C Uitzichtoren Onverflout

Op de Keerdijk in Den Dungen, aan Linie 1629, vind je uitzichtoren Onverflout. Op deze plek lag **het kampement van Johan Wolphert**, heer van Brederode, met **3.000 man troepen**. Zij moesten de Pettelaarse Schans aanvalen. 'Onverflout', een kunstwerk van Laura Weeber en Milou van Ham, is in 2018 geplaatst en verwijst naar het beleg van 1629. In de wanden van de wachttorens zijn teksten te lezen die afkomstig zijn uit het 'Nieuw Bossche Geusen Liedboek'.

'Onverflout' betekent **'altijd moedig blijven'**. Het beleg kende zijn verschrikkingen, die door de teksten worden weergegeven. In totaal waren er in 1629 ongeveer 1.300 doden te betreuren. **De bevolking van het ommeland** van 's-Hertogenbosch heeft tientallen jaren ernstig geleden van alle legers die daar gelegerd of op doortocht waren, vriend of vijand...

D La Damoiselle

In 1629, tijdens het Beleg van 's-Hertogenbosch, lag aan de Mudakkerse Dijk een hoornwerk. Een hoornwerk bestond meestal uit **twee halve bastions**. Het moest de lange zijden van de linie beschermen. Die waren kwetsbaar. Daarom bouwden de Staatse (dat zijn Prins Frederik Hendrik en zijn mannen) hoornwerken. Als je **manschappen op de uiterste punt van een hoornwerk** liet staan, dan konden zij troepen die op het midden van een lange zijde wilden aanvallen, van achteren beschieten. In totaal lagen er wel **zeventien** van dit soort hoornwerken rondom 's-Hertogenbosch.

Hier rees in 2019 het **natuurtheater-in-ording** van kunstenaar Matthijs Bosman. **La Damoiselle**, vernoemd naar het zeventiende-eeuwse verdedigingswerk de Jufferschans, moet in 2029 zodanig begroeid zijn dat er op 14 september van dat jaar een toneelstuk over het beleg van Den Bosch opgevoerd zal worden.

D Hoornwerk Mudakkerse Dijk

Wil je meer weten over de oude linie van 1629?

Ontdek de historie van het Beleg van 's-Hertogenbosch met de fietsroute Linie 1629: over een lengte van 49 kilometer wisselen prachtige natuur en indrukwekkende cultuurhistorie elkaar voortdurend af.

